

PRIKAZI

MLJET. Priopćenja sa simpozija "Prirodne značajke i društvena valorizacija otoka Mljeta". Izdavač: Hrvatsko ekološko društvo, Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine i Nacionalni park Mljet. Urednici: doc. dr. Paula Dubešić i dr. Adam Benović. Zagreb, 1995.

Pod pokroviteljstvom HAZU i Županije dubrovačko-neretvanske održan je u Pomeni na otoku Mljetu simpozij "Prirodne značajke i društvena valorizacija otoka Mljeta" od 4. do 10. rujna 1995. U nakladi od 600 primjeraka već tri mjeseca po završetku skupa otisnut je tvrdo ukoričeni zbornik (svezak: priopćenja sa simpozija) na čak 750 stranica, te meko ukoričeni svezak: prilozi sa simpozija (126 stranice).

Znanstveni skup održan je povodom 35. obljetnice osnutka Nacionalnog parka Mljet. Cilj organizacije bio je razmatranje dosadašnjih spoznaja o NP Mljetu kao i cijelom otoku Mljetu, te mogućnosti društvene i gospodarske valorizacije uz primjerenu zaštitu. Na skupu je sudjelovalo preko 130 sudionika, a ukupno je u zborniku objavljen 71 članak (i još 5 sažetaka), razvrstanih po temama.

U uvodnim izlaganjima (3 članka) govori se o povijesnom razvoju te razvojnim problemima Nacionalnog parka Mljet i otoka. Tematska cjelina 1: Geografsko-geološke značajke otoka Mljeta od glavnog je interesa geografima. Prof. dr. Josip Ridanović i Vjekoslav Šimunović u članku "Geografska obilježja otoka Mljeta" daju temeljit pregled dosadašnjih istraživanja, razmatraju smještaj i položaj, prirodna obilježja s posebnim naglaskom na hidroobjekte te društveno-gospodarska obilježja i položaj Mljeta u sklopu novog teritorijalnog ustroja. Na temelju terenskih istraživanja, kartiranja i analize kvarternih sedimenata prof. dr. Andrija Bognar i Lovorka Curić su u članku "Geomorfološke značajke otoka Mljeta" utvrdili osobine, genezu i evoluciju reljefa otoka Mljeta. Uz karte hipsometrije, vertikalne raščlanjenosti i

REVIEWS

nagiba padina kao privitak u zborniku je objavljena i geomorfološka karta u boji.

O kartografskim prikazima otoka Mljeta (P. Lovrić i S. Frangeš) objavljen je, nažalost, samo sažetak. Međutim, dan je dosad najpotpuniji prikaz geologije otoka Mljeta (I. Gušić, I. Velić, B. Sokač). Mineralne sirovine otoka Mljeta istražuju i prikazuju prve rezultate E. Krkalo i V. Pencinger. O speleološkim objektima na Mljetu (J. Posarić) također je objavljen samo sažetak. U sklopu 1. teme o pedološkim i geokemijskim značajkama otoka Mljeta članak su objavili J. Martinović, S. Miko, N. Pernar, Ž. Karstmüller, A. Vranković i E. Prohić s pedološkim i odabranim geokemijskim kartama. Niz članaka u ovoj cjelini bavi se mljetskim jezerima: M. Juračić, I. Sondi, D. Barišić, N. Vdović i V. Pravdić o sedimentima i sedimentaciji u jezerima, I. Sondi, M. Juračić, R. Slavković i V. Pravdić o mineraloškim i površinskim fizikalno-kemijskim značajkama sedimenata (sa snimkama sa scanning elektronskog mikroskopa - SEM). O mikroorganizmima i nanoorganizmima u sedimentima mljetskih jezera pišu A. Sokač i Z. Bajraktarević (sa SEM snimkama organizama).

U 2. tematskoj cjelini, Meteorološke značajke otoka Mljeta, dano je 8 članaka. Valja istaknuti da je ovom prigodom predočeno zamjetno više meteoroloških radova o Mljetu nego što ih je dosad uopće objavljeno, pa će to također biti od interesa i geografima.

Ostale su tematske cjeline: 3: Značajke kopnenih biocenoza otoka Mljeta, 4: Značajke morskih biocenoza otoka Mljeta, 5: Ribarstvo i marikultura otoka Mljeta, 6: Zdravstvo i školstvo otoka Mljeta, 7: Povijest otoka Mljeta, 8: Zaštita otoka Mljeta i 9: Razvoj otoka Mljeta.

Zanimljivo je pročitati i pogledati knjigu priloga sa simpozija (svezak 2). Tu su objavljeni govori i rasprave (prema tonskom zapisu) uključujući i završnu raspravu s tematskim izvješćima u kojima je iznesen niz zanimljivih prijedloga sa skupa koji se tiču

rješavanja razvojnih problema otoka i Nacionalnog parka (npr. vodoopskrba i druga infrastruktura, demografski i gospodarski razvoj) u suglasju s potrebama zaštite prirode i kulturnoga nasljeđa. Osim toga, ova knjiga sadrži i program rada, popis prijavljenih sudionika, crteže nekih sudionika, te snimke Mljeta i sudionika savjetovanja.

Danijel Orešić

1. HRVATSKA KONFERENCIJA O VODAMA: Održivi razvoj i upravljanje vodama. Zbornik radova. Izdavač: JVP "Hrvatska vodooprivreda". Glavni i odgovorni urednik: dr. Dragutin Gereš, Dubrovnik, 1995.

Prva hrvatska konferencija o vodama održana je od 24. do 27. svibnja 1995. godine u Dubrovniku. Iako je popis organizatora i članova znanstvenog i organizacijskog odbora, moglo bi se reći samozatajno, postavljen na posljednju stranicu zbornika, ovaj je znanstveni skup od iznimnoga značenja za Republiku Hrvatsku. Organizatori skupa su Hrvatski komitet za suradnju s Međunarodnim hidrološkim programom, Hrvatsko društvo građevinskih inženjera, Hrvatsko društvo za odvodnju i navodnjavanje, Hrvatsko društvo za velike brane, Hrvatsko društvo za zaštitu voda i mora, Hrvatsko geološko društvo, Hrvatsko geografsko društvo, Hrvatsko hidrološko društvo i Hrvatsko meteorološko društvo. Ugledni pokrovitelji odraz su značenja konferencije. To su glavni pokrovitelji JVP "Hrvatska vodooprivreda" te Državna uprava za vode, Ministarstvo znanosti i tehnologije, UNESCO te Državna uprava za zaštitu okoliša. Predsjednik 1. hrvatske konferencije o vodama bio je prof. dr. Ognjen Bonacci, dok je glavni tajnik bio Ljudevit Tropan.

Iz predgovora Zbornika doznajemo da je cilj konferencije multidisciplinarno i interdisciplinarno sagledavanje te definiranje kriterija i mjerila za rješavanje problema u vezi s vodama i održivim razvojem. Namjera inicijatora i organizatora konferencije bila je okupljanje svih znanstvenih i stručnih djelatnika

koji sudjeluju u procesu rješavanja problema i zadataka: zaštite od štetnog djelovanja voda, korištenje voda te zaštita voda i mora. Tema konferencije i odazivom autora koji se bave problematikom viška, manjka i kvalitete voda potvrđeno je i ostvarenje njezina cilja u sagledavanju značenja i mogućnosti održivog razvoja u vezi s vodama kao i gospodarskog razvoja Republike Hrvatske.

Predlaže se da ovakva konferencija bude početak tradicije redovitog održavanja pod naslovom Hrvatska konferencija o vodama. Naslov ove, prve konferencije "Održivi razvoj i upravljanje vodama" možda je najbolje razjašnjen nakon čitanja članka dr. Dragutina Gereša, ujedno i urednika zbornika, koji glasi "Održivi razvoj i integralno upravljanje vodama". U članku se navodi da su postavke globalnog programa očuvanja okoliša i okviri održivog razvoja u 90-im godinama 20. st. i u 21. st. određene na konferenciji UN o okolišu i razvoju 1992. godine, čije je dokumente i zaključke prihvatila i Republika Hrvatska, te je potrebno prema njima se ravnati i u planiranju i upravljanju vodama i očuvanju okoliša.

Budući da je odaziv na Konferenciju bio velik, jasno je kako je bila izražena potreba za znanstvenim skupom ovakve tematike. Tako je na izradi 112 prihvaćenih članaka za Konferenciju sudjelovalo ukupno 190 autora. Zbornik je stoga tiskan u dvije knjige na čak 1103 stranice (prvi svezak 568 str., drugi svezak 535 str.), obje u čvrstom uvezu.

Članci su razvrstani u 9 tema: 1: Integralni razvoj i vodooprivreda (19 članaka), 2: Prostorno uređenje i gospodarenje vodama (28 članaka), 3: Vrijeme, klima, reljef i hidrološke prilike (8 članaka), 4: Gospodarenje podzemnim vodama Hrvatske (12 članaka), 5: Ekstremne hidrološke prilike (8 članaka), 6: Višenamjensko korištenje akumulacijskih jezera i njihov utjecaj na okoliš (14 članaka), 7: Hidraulička istraživanja (12 članaka), 8: Kompleksna istraživanja poplava u Hrvatskoj (5 članaka) i 9: Istraživanja i mjere istraživanja na Jadranu (4 članka), dok dva članka pripadaju pozivnim podnescima. Izvjestitelji su po temama pripremili izvješća, koja su podnesena na konferenciji i tiskana u znanstvenom časopisu "Hrvatske vode", 3 (1995.), 10.

Stoga, kao i zbog velikog broja podnesaka, navodimo autore i članke kolega geografa koji su se spremno odazvali i sudjelovali na ovom važnom skupu svojim podnescima.

U sklopu teme 1: Integralni razvoj i vodo-privreda (svezak 1) dr. Željka Šiljković sudjeluje s člankom "Korištenje voda u industriji Hrvatske". U sklopu teme 8: Kompleksna istraživanja poplava u Hrvatskoj prof., dr. Josip Riđanović i Vjekoslav Šimunović sudjeluju s člankom "Geografski aspekt poplave s primjerima iz Hrvatske i Hercegovine", prof. dr. Andrija Bognar s člankom "Regulacije i njihov utjecaj na geomorfološko oblikovanje korita Drave i Dunava u Hrvatskoj", te dr. Zoran Curić s člankom "Hidrogeografske značajke donjoneretvanskog kraja". Geografi će naći i drugih, njima zanimljivih članaka. Radi lakšeg snalaženja na kraju drugog sveska nalazi se i kazalo autora.

Umjesto zaključka mogu se preuzeti riječi organizatora: "Sve aktivnosti čovjeka kao i njegov odnos s prirodom neotuđivo su i direktno vezani s vodom. Voda je početak života, ali danas mnoge činjenice ukazuju da bi upravo preko nje moglo doći do alarmantnog narušavanja sklada koji omogućava taj isti život. Uloga čovjeka i njegovih djelatnosti u tom je procesu ključna. Svijet je uočio mnoge svoje velike greške u odnosu na gospodarenje vodom. Hrvatska, kao mala zemlja bogata vodom, do sada nije učinila mnogo takvih grešaka, prvenstveno zbog toga jer nije snažno razvila svoju "vodnu" infrastrukturu niti je pretjerano zagadila svoje goleme vodne resurse. Mi kao društvo imamo, barem što se vode tiče, velike mogućnosti. Na nama je da je iskoristimo. Svrha je ove prve konferencije, kao i, nadamo se, i svih ostalih što će ju slijediti, omogućavanje održivog razvoja vodnog gospodarstva Hrvatske na načelima modernog socio-ekonomskog gospodarenja vodama".

Danijel Orešić

I. HRVATSKI GEOLOŠKI KONGRES, Opatija 18-21. listopada 1995.

S tri dana "zakašnjenja" za geografskim, održan je i I. hrvatski geološki kongres, s međunarodnim sudjelovanjem, u Opatiji od 18-21. listopada 1995. godine. Pokrovitelj

Kongresa bilo je Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske, a organizator Institut za geološka istraživanja i Hrvatsko geološko društvo.

Kongres je okupio preko 200 sudionika iz različitih znanstvenih područja: geodezije, geografije, geofizike, geologije i građevinarstva.

Prilikom otvaranja kongresa pročitani su bizojavi podrške skupu, koju je uputilo i Hrvatsko geografsko društvo.

Rad kongresa odvijao se u stručno-organizacijskom smislu kroz plenarne podneske kongresa, kongresne podneske, izložbu postera, računalne radionice i terenske izlaske organizirane posljednjeg dana održavanja skupa.

Plenarne podneske iznijeli su akademik Milan Herak, akademik Vladimir Majer, mr. Đuro Benček, i dr. Božidar Biondić.

Kongresni podnesci svrstani su prema sadržaju u 4 odjeljka od kojih su za geografe (posebice hidrogeografe i geomorfologe) od posebnog značenja bili odjeljak za hidrologiju i odjeljak za inženjersku geologiju. Posebice je bilo za pozdraviti prethodno objavljivanje svih podnesaka u dvije knjige Zbornika radova, čime je olakšano praćenje pojedinih izlaganja, te pruža mogućnost kvalitetnije i sadržajnije rasprave. Isto tako u sadržaj kongresnih materijala priložena je i nova "Geološka bibliografija Republike Hrvatske" 1973-1992, u kojoj su prisutni, što posebiće raduje i radovi geografa. Možda bi se jedina primjedba odlično organiziranom skupu mogla uputiti glede istovremenosti održavanja podnesaka u tematski istim ili srodnim odjeljcima, što je vjerojatno bilo utjecano brojnošću sudionika s podneskom.

Osobito vrijedna bila je i izložba postera i računalna radionica. Prikazana su najnovija dostignuća računalne obrade u geoznanostima, posebice primjena GIS-a, kojeg su u geologiji primjenili i pokazali stručnjaci Instituta za geološka istraživanja.

Na osnovi aktivnosti koje su pratile skup, te ishoda koji su postignuti, može se zaključiti da je I. hrvatski geološki kongres u potpunosti ostvario očekivanja organizatora i pokazao isoku razinu geološke misli u Republici Hrvat-

skoj koja ide u korak sa svjetskim dostignućima u tom znanstvenom području.

Darko Mihljević

Sepp FRIEDHUBER: AFRIKA, Berge-Wüsten-Regenwälder, Verlag J. Berg, München 1994, 176. str.

U svijetu se svake godine tiska oveći broj knjiga o Africi, što se pogotovo odnosi na nakladnike u najrazvijenijim europskim zemljama. Većina tih knjiga još uvijek obrađuje teme iz područja tzv. afričke egzotike, dakako s obiljem dobrih fotografija. To su ponajviše naslovi koji imaju turističku namjenu, ili pak prikazuju krutu afričku zbilju na posve periferan, ponegdje i uljepšan, romansirani način.

Knjiga urednika Seppa Friedhubera, austrijskog biologa i planinara (rodenog 1948), ozbiljnije je studija o dijelu prirodno-geografskih obilježja afričkoga kontinenta. Naime, ta je knjiga izašla u geografskom serijalu "Berge der Welt" ("Planine svijeta"), a predstavlja kombinaciju izuzetno uspjelih fotografija najvažnijih afričkih planina i razmjerno temeljita toga teksta. Fotografije i tekst odnose se na sljedeće elemente afričkoga gorja: geološki postanak, hipsometrijske značajke, geomorfologija, naseljenost i život ljudi, te putopisno-planinarske osobine. Snimljene fotografije, dakako u boji, vrlo su reprezentativni izbor - ne samo afričkih planinskih pejzaža, već i ljudskih nastambi i portreta iz toga područja.

U knjizi su prikazani sljedeći afrički planinski predjeli: Visoki Atlas, Hoggar, Kamerunsko gorje, Ruvenzori, Virunga, planine Kenije, Kilimandaro, Namib i Drakensko gorje. Dakle, autori su se odlučili za reprezentativni izbor, čime su dali presjek kroz planine Afrike od sjevera do juga. Stoga se u ovoj knjizi neće naći podaci i fotografije o svim afričkim planinama, već samo o onim najpoznatijima.

Valja reći da je autor (i urednik) većeg dijela tekstova Sepp Friedhuber, ali da se u knjizi javlja još niz autora, uglavnom biologa, geografa i planinara - David Bristow, Rinhard Klappert, Jörg Weber i Heinz Zak. Na kraju knjige data je za svaku grupu gorja

posebna literatura, te registar imena i pojmova.

Dragutin Feletar

BRINOVEC, DROBNJAK, PAK, SENEGAČNIK: GEOGRAFIJA EVROPE, Založba Mladinska knjiga, Urednik Slavko Brinovec, Ljubljana 1995, 202 str.

Knjiga "Geografija Evrope", što ju je 1995. izdala ljubljanska "Mladinska knjiga", po svojem obujmu, a osobito pristupu, predstavlja ne samo suvremeni udžbenik za gimnazije i druge srednje škole, već i uspješnu geografsku monografiju staroga kontinenta. Uz suvremen geografski pristup obimnoj građi, knjiga je i valjano grafički opremljena, uz karte, grafikone i fotografije u boji, a i vrlo je obimna i temeljita. Autori su afirmirani slovenski geografi Slavko Brinovec, Borut Drobniak, Mirko Pak i Jurij Senegačnik.

Čini se da je knjiga po osnovnoj koncepciji pomalo "staromodna", jer obrađuje geografsku građu o Europi po donekle ustaljenom redu - od prirodno-geografskih značajki, preko stanovništva i gospodarstva do regija - ali sam način prezentacije pojedinih cjelina vrlo je suvremen i u skladu s novim dostignućima europske geografije.

Knjiga je podijeljena u dvije očekivane velike cjeline: 1. Geografske značajke Evrope, te 2. Regije Evrope. Prva cjelina dijeli se na: A. Prirodno-geografske značajke i B. Društvenogeografska obilježja. Zanimljiva je i daljnja metodološka razrada: prirodno-geografske značajke podijeljene su na upoznavanje s položajem Evrope, zatim građe i reljefa, pa klime i na kraju voda i biljnoga svijeta. Društvenogeografska obilježja, pak, najprvo obrađuju stanovništvo, potom naselja, pa promet i na kraju političko i gospodarsko povezivanje kontinenta. Ova je građa data vrlo pregledno, s razmjerno vrlo svežim podacima, uz naznaku i najnovijih društvenih, političkih i gospodarskih mijena, posebice nakon 1990. godine.

S obzirom na novije promjene, pogotovo u istočnoj Europi, zanimljiva je i regionalizacija Evrope, kako je vide slovenski geografi. Oni

u Sjevernu Europu ubrajaju: 1. Nordijske države - prirodno-geografski okvir, stanovništvo, gospodarstvo, suvremeni geografski problemi i procesi i pregled po državama (Danska, Norveška, Island, Švedska i Finska), te 2. Pribaltičke države - sa sličnom metodologijom, ali s naglaskom na probleme razvoja u vrijeme vladanja Rusije (Litva, Letonija i Estonija).

U Zapadnu Europu, koju započinju s objašnjenjem općeg pojma toga dijela starog kontinenta, slovenski geografi ubrajaju Veliku Britaniju, Irsku, zemlje Beneluksa i Francusku. Potom slijedi prikaz Južne Europe, koji se dijeli na tri cjeline: a. Iberijski poluotok, b. Apeninski poluotok, c. Balkanski poluotok (tu je prikazana samo Grčka). Srednju Europu dr. Mirko Pak obrađuje u dvije cjeline: a. Građa, klima, reljef i vode, te b. Neke značajke država Srednje Europe. Prikaz je temeljit i suvremen, ali je osobito zanimljivo da u zemlje Srednje Europe ubraja Njemačku, Poljsku, Češku, Slovačku, Švicarsku, Austriju, Mađarsku i dakako Sloveniju, ali ne i Hrvatsku!

Naša se zemlja, prema ovom djelu, nalazi u regiji Jugoistočne Europe, što smatramo velikom manjkavošću ove knjige, jer autor očito nije uzeo u obzir relevantne geografske i povijesne faktore ovoga prostora. U jugoistočnu Europu uvrštene su Hrvatska, Bosna i Hercegovina, tzv. SR Jugoslavija, Rumunjska, Albanija, Makedonija i Bugarska. I konačno, u regiji Istočne Europe nalaze se zemlje nastale iz bivšeg SSSR-a, dakako osim pribaltičkih država. Taj je dio knjige prikazan po pojedinim osobinama - od prirodnogeografskih do gospodarskih. Na kraju knjige dat je statistički pregled svih europskih država.

Dragutin Feletar

**Dr. ADOLF MALIĆ, GEO-
PROMETNA OBILJEŽJA SVIJETA,
biblioteka "Geographica Croatica",
knjiga 2, 168 stranica, Nakladna kuća
"Dr. Feletar", Zagreb 1995.**

Autor ove vrlo vrijedne knjige, odnosno udžbenika za studente prometne geografije na Fakultetu prometnih znanosti u Zagrebu,

prof. dr. Adolf Malić, vrstan poznavatelj prometne geografije, na početku udžbenika dao je osnovne metodologije, definiciju i predmet istraživanja prometne geografije kao i prometno-geografsku definiciju prometa. Knjiga je podijeljena na osam cjelina, pisana je stručno i pristupačno svima koje zanima ova problematika.

U okviru geografsko-historijskog retrospekta prometa obrađena je pojava i razvojni počeci prometa od razvoja prometa u starom vijeku preko srednjovjekovnog prometa i razvoja prometa u novovjekovlju do prometa budućnosti.

"Na pojavu, razvoj i svakodnevno odvijanje prometa u prostoru djeluju mnogobrojni faktori. Geoprometni čimbenici su sve one pojave, procesi i karakteristike u prostoru, svi čimbenici koji utječu na promet u svakom njegovom obliku." Od općih geoprometnih čimbenika razrađeni su geoprometni položaj, zatim veličina, oblik i granice prostora i vremenske zone. Opisane su i objašnjene prirodne predispozicije kao faktor u prometu, kao što su vode, reljef, klima i vrijeme, tlo i vegetacija te rudno bogatstvo. Važni su i društveni čimbenici u prometu: ekonomski faktori, povijesni uvjeti, društveno-politički faktori, znanost, tehnika i tehnologija kao faktori u prometu, vojne potrebe i promet, stanovništvo ili demografski faktori, ali i naselja i poleogeografski faktori u prometu.

Cjelina "Geoprometna obilježja prometa suvremenog svijeta" obrađuje opće i specifične karakteristike stanja razvijenosti suvremenog prometa, čimbenike diferenciranog razvoja prometa u svijetu od kojih su obrađeni litoralizacija svjetskog života, koncentracija svjetskog stanovništva, nejednolika gospodarska razvijenost svijeta i robno-prometni tokovi u svijetu. Na kraju cjeline je dio o koncentracijama svjetskog prometa, koje karakterizira postojanje "različitih oblika i nivoa koncentracije prometa".

"Promet je i prostorni fenomen. On djeluje u prostoru funkcijom povezivanja prostora. Prometnim svladavanjem prostora isti se prostor valorizira po mjeri čovjeka, odnosno društva." Autor se ograničio na nekoliko oblika djelovanja prometa na valorizaciju prostora: promet kao razvojni čimbenik,

prometni sustav, prometna mreža, prometna čvorišta, prometnice, prometni terminali, prometni objekti, prateći objekti i na promet i ekologiju.

"S obzirom da se u promet uključuje sve više različitih predjela svijeta prema kojima se prilagođavaju oblici prometa, dolazi do potrebe iznalaženja takvog oblika prometa koji bi mogao podjednako dobro zadovoljavati u svakom zahtjevu, a posebno u cijeni, sigurnosti i brzini prometa. Rješenje se za sada nalazi u tzv. kombiniranom transportu, od kojeg je poznatiji prijevoz kontejnerima", piše autor u cjelini "Razvoj prometnih grana" u kojoj obrađuje pomorski promet, promet na unutrašnjim vodama, razvoj zračnog prometa, razvoj cjevovodnog prometa, razvoj željezničkog prometa te cestovnog, gradski promet, poštansko-telekomunikacijski i razvoj kombiniranog prometa.

"U svakodnevnoj prometnoj praksi susret s geografskom kartom je neminovan. Njena je upotreba toliko česta i uobičajena da se najčešće nema ni prave predodžbe dubljem njenom poznavanju. Stoga upravo u prometu moguće su češće greške u korištenju geografskih karata i kartografskog materijala". Zato je vrlo korisno poglavlje o korištenju geografskih karata i ostalih kartografskih prikaza u prometu. To je uz popis opsežne literature zadnja cjelina ove vrlo vrijedne i korisne knjige.

Horvoje Petrić

Grupa autora: SCIENTIFIC RE-SEARCH IN CROATIA, naklada Kaligraf d.o.o. Zagreb 1995, na engleskom jeziku, 198 str.

Potkraj 1995. u zagrebačkoj "Mimari" promovirana je reprezentativna monografija o znanstvenim istraživanjima u Hrvatskoj danas. Knjiga je izdana uz angažman velike grupe znanstvenika, a uz pomoć i suradnju Ministarstva znanosti Hrvatske i Sveučilišta u Zagrebu. Prinos o geografiji napisao je dr. Zlatko Pepeonik.

Radi se o dosad najtemeljitijoj i najreprezentativnijoj monografiji o stanju hrvat-

ske znanosti. Knjiga je izdana na engleskom jeziku, jer joj je osnovna namjena predstaviti mogućnosti hrvatske znanosti i istraživanja, kako u razvoju svoje države, tako osobito i u potrebi učinkovitijeg povezivanja sa svijetom. Urednica knjige je Greta Pifat Mrzljak, a uredništvo je djelovalo u sastavu: Nikola Cindro, Ivan Kračun, Vladimir Muljević, Nevenka Pravdić i Viktor Žmegač.

Knjiga na vrlo sistematičan i pregledan način donosi osnovne podatke o stanju suvremenog znanstvenog istraživanja u Hrvatskoj. Na početku se daje opći pregled znanstvenih institucija i znanstvenoga osoblja u Hrvatskoj danas. Ovdje je zanimljivo spomenuti da u hrvatskoj znanosti prirodne discipline sudjeluju sa 18 posto, humanističke 9, socijalne 14, biotehnoške 10, biomedicinske 23 i tehničke sa 26 posto. U Hrvatskoj djeluje 8046 registriranih znanstvenih radnika - od asistenta do redovitih profesora, a od toga u znanstvenim institutima 1199, u HAZU 211, u industrijskim istraživačkim institutima 1726, te na sveučilištima 4910 znanstvenika. To je doista golema znanstvena snaga, s kojom Hrvatska značajno participira u svjetskoj znanosti (k čemu valja pribrojiti brojne hrvatske istraživače koji djeluju u inozemstvu.

Evo i ostalih preglednih poglavlja ove vrijedne knjige: Hrvatski znanstveni informacijski prostor, Međunarodna znanstvena suradnja, Znanstvene knjižnice, Znanstveno nakladništvo i Pregled znanstvenoga razvoja u Hrvata (kratko ali vrlo pregledno, uz isticanje najvažnijih pondera). Veći dio knjige odnosi se na predstavljanje pojedinih znanstvenih institucija: HAZU, sveučilišta u Zagrebu, Osijeku, Rijeci i Splitu, te Institut "Ruder Bošković". Knjiga završava katalogom pojedinih istraživačkih područja. U grupi prirodnih znanosti prikazana su hrvatska dostignuća na području biologije, molekularne biologije, biokemije i biofizike, kemije, istraživanja mora, fizike, geologije, geografije i matematike. Geografija je u tom katalogu "dobila" jednu stranicu, dakle samo najosnovnije podatke - prvenstveno o geografskim granama i o Geografskom odsjeku PMF. Ostale istraživačke znanstvene discipline obrađene su u grupama: tehničke znanosti, biomedicinske, biotehnoške, socijalne i humanističke. Valja

istaći da je u okviru socijalnih znanosti posebno prikazano i područje demografije, gdje su i geografi dali značajan prinos.

Dragutin Feletar

**Milan KRUHEK: KARLOVAC -
UTVRDE, GRANICE I LJUDI, Nak-
lada Ogranak Matice Hrvatske,
Karlovac 1995, 200 str.**

"Grad koji posve točno poznaje svoje početke, vrijeme i uzroke svojega postanka, tek ili već četiri puna stoljeća svojega povijesnoga života, s pravom i potrebom uvijek iznova, pred svakom novom generacijom, ispituje i ocjenjuje svoje mjesto i značenje u čirim prostornim i državnim okvirima svoga trajanja i razvoja" - zapisao je na početku uvodne riječi dr. Milan Kruhek, a radi se, dakako, o gradu Karlovcu.

Nova knjiga dr. Milana Kruheka, bez sumnje nakon Lopašića ponajboljeg poznavatelja povijesti Karlovca i karlovačkoga kraja, govori o gradu na četiri rijeke vrlo neposredno, ali i dokumentirano. Radi se uglavnom o razradi povijesti ovoga grada i kraja u 16. i 17. stoljeću, ali u nekim detaljima, odnosno lokalitetima, dakako i iz znatno ranijeg razdoblja hrvatske povijesti na ovome tlu. Što je od osobite važnosti i za historijsku geografiju, dr. Kruhek podastire šira objašnjenja o prometnom i geostrateškom položaju Karlovca i okolnih utvrda, a daje i objašnjenje sustava prostorne organizacije, što je bitno utjecalo na transformaciju geografskoga pejzaža. Uz to, u ovoj knjizi naći će se i vrlo vrijedni podaci o kartografskom prikazivanju Karlovca i okolice, što je od posebne vrijednosti i za kartografiju, odnosno historijsku geografiju.

Knjiga sadrži nekoliko cjelina. Prva se odnosi na razradu nastanka i razvoja samoga grada Karlovca u prva dva njegova stoljeća. Tu se prikazuje geografsko-prometni i geostrateški položaj grada, njegovi prvi graditelji, turska osvajanja i borbe s janjičarskim četama, grad na kartografskim prikazima iz toga doba, te osvrt na karlovačke pogranične prilike. U nastavku su izvrsno obrađeni okolni utvrđeni gradovi, koji su u stvari bili određena obrambena predstraža Karlovcu: Steničnjak,

Dubovac, Petrovac, Kamensko, Zimić-grad, Budački, Velemarić i Belaj.

Za historijsku geografiju od osobitoga su značaja zadnja poglavlja knjige, jer autor u njima obrađuje slijed nastanka obrambene granice na Kupi tijekom 16. i 17. stoljeća, te s tim u vezi i brojne turske prodore i ratove, što je pak uvjetovalo velika demografska gibanja i promjene u sastavu stanovništva s obje strane granice. U tom kontekstu autor daje i niz novih saznanja o tijeku Zrinsko-Frankopanske urote, osobito na području vlastelinstva u Ozlju. U zaključnom razmatranju rezimiraju se širi aspekti utjecaja toga razdoblja na život Hrvatske, koja je svedena na "ostatak ostataka" i igrala nezahvalnu ulogu "ante murale christianitatis", dakako uz nerazumijevanje Europe.

Dragutin Feletar

**BJELOVARSKI ZBORNİK 4-5, ured-
nik Mladen MEDAR, Ogranak Matice
hrvatske, Bjelovar 1994/95, 256 str.**

I "Bjelovarski zbornik", poput sličnih izdanja u drugim hrvatskim regionalnim središtima (spomenimo Koprivnicu, Požegu, Senj, Varaždin, itd), zapravo je časopis-knjiga, koja izlazi povremeno i po koncepciji prikazuje vrlo širok dijapazon tema. Ta "šarolikost", pak, nimalo ne umanjuje vrijednost takvih izdanja, jer ona vremenom predstavljaju vrlo vrijednu i zahvalnu građu o tim mjestima i krajevima iz različitih kutova gledanja. Pogotovu su to vrijedne knjige ukoliko urednici i uredništva rade ozbiljno i sustavno, kao što je to slučaj s "Bjelovarskim zbornikom".

Broj 4-5 "Bjelovarskog zbornika", ne samo da je obiman po prezentiranoj građi, već su i članci pomno izabrani, vrlo stručno (pa i znanstveno) sastavljeni, a mahom iz pera afirmiranih istraživača. U ovom broju obuhvaćeno je više od dvadeset tema, a većina njih odnosi se na razradu povijesnih zbivanja u Bjelovaru i okolici, od predpovijesti do domovinskoga rata 1991. godine.

Posebna vrijednost ovoga zbornika predstavljaju članci napisani u povodu 120. obljetnice proglašenja Bjelovara slobodnim

kraljevskim gradom, koji su najprije predstavljeni na posebnom znanstvenom skupu, a eto sada i publicirani u "Bjelovarskom zborniku". U tom dijelu zbornika, za historijsku geografiju posebno je zanimljiv članak Alexandera Buczynskoga "Organizacijski oblik Vojnog komuniteta Bjelovar", jer sustavno obrađuje razvoj uprave i samouprave u tom gradu, od osnivanja polovicom 18. stoljeća pa do razvojačenja Vojne krajine 1871. godine.

U ovom godištu "Bjelovarskog zbornika" vrijedni su prilozi iz arheologije (prof. dr. Nives Majnarić-Pandžić), povijesti umjetnosti (dr. Doris Baričević), etnologije (Alida Sokolović), te opće povijesti Bjelovara i Bjelovarskoga kraja (Božidar Gerić, Mato Maderić, Tomislav Heres, Mladen Medar i drugi). S područja geografije tiskan je opsežniji rad dr. Dragutina Feletara o suvremenim promjenama u prostornom rasporedu stanovništva općine Bjelovar do 1991. godine.

Dragutin Feletar

**ZLATNA DOLINA, Zbornik radova
Požeštine, glavni urednik dr. Filip
POTREBICA, Društvo za hrvatsku
povjesnicu, Požega 1995, 354 str.**

Počam od znamenitih tiskara, pa jedne od ponajboljih monografija hrvatskih gradova koju je napisao geograf Julije Kempf početkom ovoga stoljeća, sve do današnjih dana - Požega je bila i ostala jedna od najaktivnijih točaka izdavaštva u sjevernoj Hrvatskoj. Tom zlatnom nakladničkom okviru pridružio se 1995. godine još jedan zbornik, koji ima namjeru trajnije izlaziti - radi se o prvom godištu zbornika "Zlatna dolina", što ga je pokrenulo agilno Društvo za hrvatsku povjesnicu u Požegi. Glavni urednik izdanja je sveučilišni profesor dr. Filip Potrebica, odgovorni urednik Tomislav Radonić, a članovi uredništva Miroslav Badanjak, Jerko Čuljak, Ivan Jakovina, Vladimir Klarić, Božo Milanović, Mato Nosić i Željko Obradović.

Zbornik je uređen po svim principima uređivanja znanstvenih časopisa, od nužnih recenzija do klasifikacije članaka. U prvom broju zbornika "Zlatna dolina" uvršteno je šest

znanstvenih radova, koji se najvećim dijelom odnose na razradu povijesti Požege i Pežeške kotline. Tiskan je članak pokojnog dr. Josipa Buturca "Požega i okolica u srednjem vijeku", potom rad dr. Filipa Potrebice "Županije u Hrvatskoj i Slavoniji u 18. i prvoj polovici 19. stoljeća", dr. Dragutina Pavličevića "Kajo Agjić Pleterčanin - Prijatelj puka", dr. Filipa Potrebice "Gradiška pukovnija u zbivanjima 1848/49", dr. Dragutina Feletara "Značenje suvremenih promjena u prostornom rasporedu stanovništva Požeško-slavonske županije", te dr. Mirka Tomaševića "Biljni pokrov sjevernih obronaka Požeške gore".

Među stručnim člancima ima također radova koji su značajni za geografiju, pogotovu historijsku. To se prvenstveno odnosi na članak pokojne dr. Miroslave Despot o staklani na Zvečevu (1841-1904), te o djelovanju geografa Julija Kempfa. Zbornik također donosi i radove o domovinskom ratu, te prikaze brojnih knjiga, znanstvenih skupova i informaciju o djelovanju Društva za hrvatsku povjesnicu u Požegi.

Dragutin Feletar

Ekološke monografije 4, "Prirodoslovna istraživanja biokovskog područja", Zbornik radova s Kongresa održanog od 11. do 16. listopada 1993. u Makarskoj. Izdavač: Hrvatsko ekološko društvo, Zagreb, 1995. Urednik: dr. Mladen Kerovec.

U Zborniku, tiskanom 1995. godine u Zagrebu, objavljeno je ukupno 35 članaka. 1. članak: Riđanović J., Šimunović V.: "Geografske značajke i hidrografske specifičnosti biokovskog kraja" (s. 1-13). Autori raspravljaju o prostornom pojmu i o položaju biokovskog kraja kao rezultatu višegodišnjih terenskih istraživanja i kartiranja hidro pojava (vrulje, pojave vrela i njihovo trajanje), elemenata tekućica i elemenata poriječja pri različitim vodostajima. Predočeni su podaci o stvarnom stanju hidrografske mreže biokovskog kraja koji je, u najširem obuhvatu, "prostor između donje Cetine na sjeverozapadu i delte Neretve na jugoistoku, s unutrašnjim predjelima krško-fluvijalnog reljefa na sjeveroistoku, bez

obzira na društveno-političke granice, a prema jugozapadu uključuje i dio podmorja do 100 m dubine". 2. članak: Malić A., Šimunović V.: "Pogledi na nodalno-funkcionalnu organizaciju makarskog kraja" (s. 13-21). Na osnovi terenskog istraživanja centraliteta makarskog zaleđa u pet općina: Makarska, Imotski, Vrgorac, Grude i Ljubuški, autori, pored utvrđenih osnovnih znanstvenih činjenica o prostornoj distribuciji centraliteta naselja, daju prikaz sadašnjeg te mogućnosti poboljšanja položaja Makarske u nodalno-funkcionalnoj organizaciji biokovskog područja. 3. članak: Milošević B., Štamol V.: "Zemljopisni imenik za prirodoslovna istraživanja makarskog područja". 4. članak: Mihljević D.: "Geomorfološke značajke primorske padine gorskog hrpta Biokova" (s. 29-41). Na osnovi kvantitativne i kvalitativne morfološke analize u radu su prikazane neke temeljne geomorfološke značajke primorske padine gorskog hrpta Biokova. Ukazuje se na genetski različite oblike i procese koji utječu na oblikovanje reljefa flišnog dijela primorske padine i vapnenačkog strmca Biokova. Izvršena je morfostrukturna analiza koja se temelji na korelaciji niza različitih tipova geomorfoloških i geološke karte, sa svrhom ocjene zakonomjernosti pojavljivanja određenih anomalija u reljefnim oblicima duž trasa različitih tipova, starosti i ranga.

5. Skoko D., Kuk V.: Seizmičke značajke makarskog područja, 6. Jelaska V., Gušić I., Čosović V., Barjaktarević Z.: Osejava kod Makarske - geološki spomenik prirode, 7. Grgasović T.: Kvartarne breče šireg područja Baške vode i Brela, 8. Bajraktarević Z., Gušić I., Jelaska V., Čosović V., Jukić N.: Čurilo i Sv. Petar - značajna paleontološka nalazišta numulita užeg makarskog područja, 9. Petricoli D.: Jama za Piščetom,

10. Bonacci O.: Hidrološka analiza donjeg dijela rijeke Cetine nizvodno od brane Prančevići do ušća u Jadransko more, 11. Penzar I., Penzar B.: Vrijeme i podneblje biokovskog područja, 12. Zanimović K.: Bioklimatske karakteristike Makarske i Imotskog, 13. Cvitanić L.: Periodičnost temperature zraka na

biokovskom području, 14. Lukšić I.: Područje manje brzine bure blizu podnožja Biokova, 15. Volarić B.: Higrička bilanca biokovskog područja, 16. Britvić S.: Oborinski režim na području Makarske s posebnim osvrtom na područje Biokova, 17. Gajić-Čapka M.: Ekstremne oborinske prilike na makarskom području, 18. Bogunović M., Kisić I.: Struktura zemljišnog pokrova biokovskog kraja, 19. Roje-Bonacci T., Mišević P.: Neočekivane pojave u temeljnom tlu makarskog priobalja, 20. Racz Z., Bogunović M., Kaučić D., Vidaček Ž.: Procjena kvalitete zemljišta i opasnosti od erozije na širem makarskom području, 21. Malić A.: Strukturno razvojne odlike agrarnog gospodarstva makarskog područja, 22. Hrsto D., Bataljak S.: Mjesto i uloga makarskog područja u poljoprivredno prehrambenom sustavu Republike Hrvatske, 23. Karoglan P., Par V., Tanić S.: Perspektive poljoprivredne proizvodnje makarskog područja u uvjetima zaštite okoliša, 24. Tomić F., Šimunić I., Romić D., Petošić D.: Melioracijske mjere za unapređenje poljodjelstva u agroekološkim uvjetima Imotskog polja, 25. Šimić A.: Turistička valorizacija prirodnog i ljudskog naslijeđa biokovskog područja, 26. Gradečki M., Krejčić V., Poštenjak K., Vrbeček B.: Ekološko gospodarske i neke druge osobine jele sa Biokova, 27. Bilandžija J.: Struktura goriva, vjerojatnost pojave i razvoj požara u sastojinama primorskog i crnog bora na Biokovu, 28. Franjić J., Pandža M.: Morfometrijska analiza ploda kao pokazatelj varijabilnosti hrasta crnike (*Quercus ilex* L.), 29. Gradečki M., Poštenjak K.: Utjecaj gospodarstvenih prilika na šumske sastojine šumarije Imotski, 30. Regula-Bevilacqua Lj.: Značajke biokovskog botaničkog vrta Kotišina, 31. Puharić I.: Poučni ekološki put "Dr. fra Jure Radić", 32. Poljak Ž.: Istraživači biokovske prirode, 33. Bralić I.: Zaštita prostora između Cetine i Neretve, 34. Marinović-Uzelac A.: Park prirode Biokovo - problemi prostornog uređenja, 35. Kostović-Vranješ V.: Mogućnosti makarskog područja u ostvarivanju zadataka nastave biologije.

Ivica Rendulić

VII. HRVATSKO - MAĐARSKI ZNANSTVENI KOLOKVIJ, OTOK MLJET, Pomena, 13. - 16. rujna 1995.

U organizaciji Geografskog odsjeka PMF-a u Zagrebu, u okviru programa znanstvene i kulturne suradnje između Sveučilišta u Zagrebu i Eötvös Lorand Sveučilišta u Budimpešti, održan je VII. znanstveni kolokvij geografa geografskih institucija dvaju srodnih fakulteta, i to na otoku Mljetu u Pomeni od 13. do 16. rujna 1995. godine. Na kolokviju je sudjelovalo 12 mađarskih i 10 hrvatskih znanstvenika sa 18 odgovarajućih referata iz područja fizičke, ekonomske i socijalne geografije.

Osnovna tema kolokvija bili su nacionalni parkovi u Mađarskoj i Hrvatskoj. Veoma uspješni referati i terenski izlasci u nacionalnom parku Mljet, te ekskurzije do krajnjeg istočnog dijela otoka do eolskih pijesaka Saplunare, bili su dobra prilika za kasniju razmjenu mišljenja i upoznavanje sudionika kolokvija s tim lijepim kutkom naše domovine. Organizaciju znanstvenog skupa pripomogli su Ministarstvo znanosti i tehnologije Hrvatske, Uprava Nacionalnog parka Mljet (posebno gosp. ing. Karlo Renko, upravitelj Nacionalnog parka), općina Mljet (s načelnikom gosp. Grgom Čumbelićem) i uprava hotela Odisej u Pomeni, kojima se i ovim putem najsrdačnije zahvaljujemo.

Temeljni zaključak Kolokvija jest da se suradnja naših dviju srodnih institucija i dalje nastavi održavanjem slijedećeg skupa u Mađarskoj. Istodobno je zaključeno da se voditelji skupa, dr. A. Bognar, i dr. D. Feletar, sastanu s odgovarajućim predstavnicima s mađarske strane početkom 1996. god. u Koprivnici i utvrde detalje daljnje suradnje, posebno na izradi zajedničke monografije o geografskoj problematici pograničja Hrvatske i Mađarske.

Program Sedmog hrvatsko-mađarskog geografskog kolokvija:

Četvrtak, 14. rujna 1995.

Predsjedatelj: prof. dr. I. Crkvenčić

9,00-9,15 Bognar, A. L. Curić: Geomorphologic characteristics of the island Mljet

9,15-9,30 Gábris, Gy., S. Fiar: Paleohydrological investigation in the Hortobágy National Park

9,30-9,45 Feletar, D.: Some Specific Qualities of Industry restructure of Croatia in new Environment and Conditions

9,45-10,00 Kocsis, K.: Contributions to the Ethnic Geography of the Hungarians in Vojvodina

10,00-10,15 Crkvenčić, I., A. Malić: Croatia as a Danube Country

10,15-10,30 Ridanović, J. V. Šimunović: Environmental characteristics of the Island Mljet

Predsjedatelj: prof. dr. Gy. Gábris

11,00-11,15 Székely, A.: Nature Conservation Issues in Hungarian Mountain of Volcanic Origin

11,15-11,30 Malić, A.: Contemporary Development of population Density on the Island of Mljet

11,30-11,45 Slukan, M.: Historical development of Cartographic Knowledge of Island Mljet

11,45-13,00 rasprava

Predsjedatelj: prof. dr. J. Ridanović

16,00-16,15 Horváth, E., L. Mari, A. Némekényi: The Land Cover Characteristics of the National Park of Hungary - a Special Investigation of the Corine Project

16,15-16,30 Saletó-Janković, M.: Geomorphological Features and Geoecological Evolution of Relief of the Paklenica National Park

16,30-16,45 Izsák, E., M. Polinszky: Sozialökologie und Humanökologie: An einem Beispiel der Ungarischen Hauptstadt Budapest

16,45-17,00 Mari, L.: Landscape Geographical Sketch of Szentendre Island in Connection with the Planning Danube Ipoly National Park

17,00-17,15 Zámbo, L.: Measurement of Karstic Corrosion in the Aggtelek National Park

17,15-17,30 Papp, S.: Changes in the Soil-Vegetation Relationship at Fülöpháza, Kiskunság National Park

Predsjedatelj: prof. dr. A. Székely

17,45-18,00 Stiperski, Z.: Hierarchy of Location factors of Croatian Industry

18,00-18,15 Géczy, G.I. Hunyadi, I. Csige, J. Haki: Air Circulation in Karst Traced by Natural Radon

18,15-18,30 Miczek, Gy.: Yellowstone National Park

18,30-19,00 rasprava

Petak, 15. rujna 1995.

8,30-13,30 Ekskurzija po otoku Mljetu

18,00 Zaključni kolokvija

Andrija Bognar